Број 115. У Новом Саду у недељу 26. маја 1902. Година XXXVII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издаје: „Рада“, дионичарског друштва за издавање српских књига и новина, у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

СРЕТНО!

Народ је тако рећи зауставио дисање и са запетом пажњом погледа на српски народни црквени сабор, који се састаје у престолници српске митрополије. Многе и многе хиљаде света из свију крајева, наћи ће се на дан отварања сабора у Ср. Карловцима, да покажу, колико их занима и колико им је на срцу ова народна ствар. Народ ће тога дана бити уз своје посланике, у далеко већем броју но иначе, и то је веома значајна појава. То даје снаге, полета и одушевљења онима, које је народ одликовао својим поверењем, да крећу напред његове автономне послове.

Са мушком збиљом, прекрилиће народ и његови заступници сутра Карловце. Са мушком збиљом, али не са очајањем Јер и ако се наша народна црквена автономија налази у овај мах у очајном положају, као можда никад до сад, народ не очајава. Он је показао већ при изборима свест своју, издржљивост своју, снагу своју. Такав народ не очајава, нема повода да очајава.

Задаћа народних заступника биће на овом сабору необично тешка. Сабор треба ако икако може, да ради, али не сме ништа ни да поквари. Он треба да разгони црну садашњост, али мора безусловно имати пред очима и — будућност. Да олакша положај себи, не сме да отежа положај својој деци. То је тешко, јако тешко.

Па опет, ако дође црна коб пред сабор и затражи од њега, да се одрекне или садашњости, или будућности, избор не може да буде сумњив. Садашњост је за мало, будућност је вечита.

Но надајмо се, да она црна коб, неће изаћи пред сабор и да ће положај сабора бити тежак, али не немогућ. На сваки начин овај сабор треба да стоји ил падне са законом у руци, са љубављу у срцу.

Ми желимо искрено сретан и успешан рад сабору. Било би зло, велико зло, ако тога не би било. Али то зло, не би још значило несрећу. Несрећа би била само онда, кад народ не би разумео посланике, а посланици не би разумели народ. И кад би се ударило угодним путем, који не води у будућност, него у провалу.

У овај мах моли се цео народ, нека га, ако може бити, мимовђе горка чаша. Мора ли бити, он ће је испити до дна. Али у том случају верује, да ће безусловно дочекати — Ускрс.

Са тешком збиљом, али без очајања, довикујемо сабору: Сретан рад!

Да рашчистимо рачуна.

(Завршни чланак.)

У нашим досадањим чланцима доказали смо јасно и непобитно:

1.) Да странка либерална (слободоумна), није више странка народна, него странка власничка и да корен и извор њезин не лежи више у народу, него у властима.

2.) Да је странка либерална и орган њезин „Браник“ давно престала бити странка напретка, него је она оличена странка назадка (реакције). Према томе, изгубила је она посве право на опстанак (Raison d'etre') те постала излишна. Интерес њезин и интерес народа српског неминовно тражи, да се та странка формално и стварно распусти и у Угарској исто тако као што је већ фактички распуштена у Тројединци. Негда елеменат напретка, постала је она, током времена и историјског развитка, елеменат назадка и тиме се преживела. Вештачким путем даје се она до душе још одржавати, али живота и будућности ипак више нема. Вештачким животарењем либерална странка само би кочила природни развитак партијског живота и сметала консолидирању (сређивању) народа српског. Од негда поносног, поштеног и корисног елемента напретка, остала је само спољашња стара форма, старо царство фраза, но садржине и једрине старе, тога више нема. „Солиднији“ или правије речено конзервативни, натражњачки део странке приљубиће се — по распусту странке — странци владиној, конзервативној а енергичнији, једрији део приљубиће се странци радикалној. И тада би наступило оно, што сав народ жели; да се наиме све, што је за конзерватизам, за одржање данашњег стања и поретка, споји у једну странку, странку конзервативну а све што је живље, окретније и напредније, све што хоће промену на боље, промену у духу напретка, споји у странку радикалну. Две странке морају да постоје, то је нешто без чега не може бити ни напретка, ни живота у држави и друштву. Више странака, то је луксуз, који ваља у данашњим озбиљним приликама сузбијати. И на овај најпростији начин, била би остварена, стварна, једра, постојана, разумна слога народа српског.

3.) Ми смо доказали и то, да је орган либералне странке „Браник“, тако ужасно ниско пао, да би се и странка кравара морала стидети, да га призна за свој орган. Нискошћу свога писања и издајничким, денунцијанским поступцима својим, решио је он нас обвезе, да га даље узимамо озбиљно и да се сматрамо обвезаним, да му на његова подказивања одговарамо. Јотин „Српски Народ“ писао је тим духом и тоном против Милетића и његове странке, но Милетић му није доцније никада одговарао. Бекићева „Народност“ пише блажије и хонетније од „Браника“, па и њему „Застава“ никад није одговарала.

После свега досадањега, разумеће нас и пријатељ и противник, и сматраће као потпуно оправдано, да од данас са презрењем гледамо на „Браник“ и да му у будуће или одговарамо веома ретко или никако. А коректорима среће сакупљеним око „Браника“, порука је наша: Поље је слободно, изволте само тако куражно, солидно и поштено — и даље. **К—с.**

Французи и Срби.

Будимпешта, 20. маја.

У француској комори доћиће вероватно скорим до јачих промена. Министарство Валдек Русоа дало је оставку, јер је свој програм извело и хоће да даде комори (сабору) прилике, да избере ново министар-

ПОДЛИСТАК.

ДУХОВИ.

(Из мемоара једног старог саборлије.)

После дугога чекања 1897. године поново је сазван наш народно-црквени сабор. Бадава, сабор остаје увек дирљива слика и прилика. Ту је српски патријарх наследник престола патријарха Чарнојевића, ту су епископи, којима је црква поверена. Ту су народни посланици, којима је поверено да бране народ и његова права, који су позвани да управљају и уређују. Ту је народ, који је дошао да чује и да види, који је дошао да контролише своје изабранике. Једном речи, ту је народ и његова снага, а то је зацело дирљива слика за родољуба, за Србина...

Овај сабор је сазван у доста важним приликама: с једне стране се истицала послушност, а с друге се стране истицало право. То су две противности, које се увек сударају, па су се сударилe и овом приликом већ при избору посланика. Но како је том приликом пошла напред мудрост и слога, то је сасвим природно, да се ствар морала онако свршити, као што се у истини свршила. Довољно је то, да је овај сабор носио на себи обележје народних тежња и обележје слоге бар оних, који у народу, у живој цркви, гледају највећу моћ.

Као што је познато, овај сабор није показао никаквога рада, а ко је томе узрок, то сви знамо, међутим, повесница ће имати да ту ствар расветли и оцени. Сад пак нека је већ примећено, да на народ не може пасти криви ца, јер шта је он тражио? Тражио је да се просто врши закон, а на то не само да је имао права, него, то му је била и света дужност. Пред оваком појавом требало је да су се поклонили сви фактори, јер народ је чинио оно, што је требао и морао чинити. Народ је остао себи доследан и правилно је поступао у обрани својих права, по ономе: право које се напусти, изгубљено је за навек, а отето право се у повољним околностима даје повратити

Што је главно, у овоме сабору је бар у неколико постигнута слога, остварено је оно: Само слога Србина спасава... Па и при посматрању овога сабора нешто је Србину улевало слоге и наде, па је свако то мислио: дошло је време да се лече старе ране, па ипак није тако било, него је народу и његовим правима задат нов удар, задата нова рана. Крхан је сабор и десно и лево, напред и натраг, па кад није хтео на странпутицу, кад није хтео да буде себи неверан, он је одложен да се више нигда не скупи. То се знало још тада, јер се знало, да је само блажија форма узета за распуст сабора. Ово распуштање сабора обавило се овако:

Већ на први поглед се могла опазити нека тајанствена озбиљност, видело се, да сви скупа и појединце осећају тежину положаја, али се видело и то, да посланицима није савест судила за све то. На њима није било кривице. а то треба повесница да забележи... Комесар је свечано заузео место и прочитао високи отпис за распуштање сабора, а посланици су с пажњом саслушали и онда се разишли у народ сваки на своју страну... да се више у то заседање никада не врате... Но у том свечаном тренутку, али и тренутку тужном чула се нека потмула хука, као оно кад се сишао свети дух на ученике. Као из неке даљине да се чуо глас:

— Ко је то тамо доле?

— Дух српскога напаћеног народа, беше одговор.

— А ко говори са тих небесних висина, питао је дух српскога народа.

— Говори дух светога Саве, беше одговор.

— Духови, духови, чуло се са обадве стране, па се онда са небесних висина чуо поново моћни глас светога Саве.

— Стотине година прогоњено је моје племе, али је оно живело, борило се, па је и данас у великој породици човештва. И тако ће то ићи све дотле, док то племе буде хтело да живи, док буде могло и знало давати отпора на све стране. Данас се ето поново показује народна снага, кад се одбије неоправдана најезда на народ и његова права. Но писмо моје не треба ни ту да застане, него треба да издржи до краја, те ко себи сам помаже, томе помаже и Бог. Народ један не може нико упропастити док се не упропасти сам, па то треба моје племе да запамти, тога да се држи, па ће живети вечито, вечито ће славити свога оца небеснога, који је толико милостив и моћни заштитник потиштених...

Настала је и опет тишина, као да ће све

ство, са новим програмом. Један од најзнатнијих закона, кога је француска комора прихватила, то је тако звани: „Закон о конгрегацијама“ Тим законом отерани су из Француске многи калуђерски редови, па и језујитски ред. Калуђерству и клерикалству тим је законом извучена асура испод ногу и моћ тих реакцијонарних натражњачких редова јако је утучена. Закон је овај по слободу и развитак француског народа врло добар и користан. Но да се покажу благодати овога закона, нужно је, да се закон тај и изведе. И ту је ето и тежиште заплета. У Француској су на влади савезне странке републиканске, које су и донеле тај закон. Но осим ове постоји и натражњачка монархичка странка, која је противна овоме закону и хтела би да га уништи. Па и у самој владајућој групи републиканској није све сложно. У тој су групи социјалисте, радикали, прави либерали и умерени (клерикални) либерали. Сви су они противни монархичној форми владавине, али се у својим другим уставним државоправним и друштвеним питањима битно разликују. И ту је у неку руку савез тице, миша и рака. Социјалисте радикали и прави либерали хоће строго извађање тога закона; но умерено либералне или правије речено клерикално либерална странка, хоће да тај закон постоји, али да се неизвађ. На челу ове групе стоје Мелин и Рибо. И због тога је настао лом и забуна у владајућој странци савезних републиканских странака.

И у Француској је, видите, као и код нас. И ми имамо своју клерикално либералну умерену странку, са нашим Мелином (Политом) и нашим Рибо-ом (Вучетићем). Нека постоје закони автономни немогу они против тога ништа; али ако се они косе са партијским или личним интересима њиховим, онда нека враг носи и те непрактичне законе, они ће се држати у старабарства, ма и не било по закону. Јатаци клерикала су у Француској Рибо-Мелинова странка; јатаци код нас — Полит-Вучетићева странка. Па докле ће се народ још дати варати звучним лажним фразама „старе српске гарде?“ Када ће већ увидети, да лепим речима морају одговарати и — дела?

Политички преглед.

Посвећење Фирмилијаново. Из Цариграда јављају, да је Фирмилијану издат берат за митрополита скопљанског. Сада је и патријарх попустио, а попустио је и бугарски егзарх. У овој ствари је поново чинио своје руски посланик. Нека је прибележено, да су и три бугарске владике добиле берате, докле Срби једва добише једног а Бугари тројицу.

Догађаји у Азији. Енглеским трупама на далеком истоку као да је дотужало, па чекају, као оно озебао сунце, да се крену у постојбину. Но с њиховим се повратком одуговлачи, јер се с једне стране устанак шири, а то је нова загонетка за европске дипломате. Као што у почетку многу ствар нису могли да протумаче, тако и сада не могу целу ствар да протумаче. Бојати се, да се не понове стари догађаји, који би поново могли бити судбоносни.

Осим тога повлачење војске од стране енглеске владе задржава и она суревњивост, која постоји између Енглеске и Русије. Истина, јављају отуда, да се односи између ове две државе правилно развијају, то ипак једна другој не верују, па се држе онога: Ко хоће мира, тај нека се спрема за рат, па тако у истини и чине, а како ће се то свршити.

Прогањање Пољака у Немачкој. Као што је познато, у Немачкој прогањају Пољаке тако, да их скоро хоће да униште. То се до сада чинило под разним изговорима и у разним приликама, па се за то тражило и оправдања. Но сада је гроф Билов то у једној својој изјави отворено и признао, да се Немци боје плодних Пољака, који могу бити опасни по јединство Немачке, те што се против њих чини, чини се с тога, да се та опасност отклони, дакле све се чини у интересу самоодржања. То би дакле била политика: твоја смрт — мој живот, и то дакле на уранку двадесетог века. Наравно да ни Пољаци неће седити скрштених руку, и борба ће се водити на смрт и живот, па и право је тако!

Још је гроф Билов изјавио, да, истина, тројецарски савез није склопљен, али је ствар сасвим сигурна да ће се склопити. Наравно, ово треба да је опомена за оне у земљи и за оне с поља, који нису задовољни са политиком грофа Билова. Да ли ће пак то упалити, показаће време, па се гроф може преварити као и Бизмарк, који се није бојао никога до Бога.

СТАНОЈЕ ГЛАВАШ

ЈУНАК ИЗ СРПСКОГ УСТАНКА.

Године 1458. Турци су били заузели и последњи део српске земље са градом Смедеревом и постали господари свију српских земаља. Српски народ подносио је ропство и понижења, скоро три и по столећа; и кад већ више није могао даље подносити зверско понашање турских власника и читлук сахибија, крвожедних јаничара, тада се 1788. године, појавио први народни, оружани устанак, познат под именом **Кочина Крајина.**

После овог устанка, који је трајао четири године, укинути су у београдском пашалуку, читлуци; забрањен је Јаничарима и читлук-сахибијама повратак у пашалук, и т д. Али после једне непуне деценије, пуштени су Јаничари и читлук-сахибије у београдски пашалук, који преваром ухватише београдског везира Хаџи Мустај пашу и удавише. После тога поделише цео београдски пашалук на четири велике области, којима владаше четири бесна и крвожедна Јаничара, дахије, управљајући из Београда. Кад су се овако и на овај начин утврдили најкрвожеднији представници турског војничког реда, бунтовни Јаничари зашли су по Србији, отимајући српску имовину, робећи српску нејач и убијајући сваког одабранијег и слободнијег Србина, који је покушао да се успротиви њиховој обести и грабежу.

У то време живео је у Паланци смедеревској **Станоје Главаш,** по занату абаџија, држао је дућан, а радећи занат продавао је и разну робу у своме дућану, и издржавао своју породицу и био је виђен у околини својој. Станоје једном увређен од паланачког спахије Мује, а жудећи за осветом, за погинулим братом Марком, кога су у то време Турци убили, дигне се једног дана и из пушке убије спахију Мују и оде у хајдуке. Није дуго прошло, а Станоје је искупио знатну хајдучку чету, којој је он био вођа, тукући и убијајући Турке. Тако хајдукујући дочекао је Станоје и општи народни устанак 1804. године, у коме је на скупу у Орашцу изабран за народног вођу и старешину, али се Станоје не прими тога избора, већ предложи Карађорђа, који је тада био и изабран.

За цело време првог устанка, Станоје је у свима знатнијим бојевима учествовао и војевао противу Турака; али се није истицао и тражио војводство и какво видно старешинство са титулама. Он је био јунак првога реда, који је само жудио за борбом са Турцима, па се за тим враћао дому своме, спокојно радећи своје домаће послове. Године 1813. Станоје није бегао из Србије, остао је на огњишту своме и београдски везир примио га је »као мирну Рају«, са обвезом: »да од злих и опасних људи чува цариградски друм«, који је прелазио преко Паланке. И тако је везир старога и замореног хајдука умирио; али после Хаџи Продановe буне, везир наљућен на Станоја, што је пропустио Хаџи Продана да пребегне преко границе, пошље своје »заптије«, да му дотерају Станоја, или да му донесу главу његову. После кратког времена, почетком месеца фебруара 1815. послате заптије опколише Станоја код колибе његове и у очајној борби у одбрани, седам је заптија пало и платило главом од Станојевог пишгоља и јатагана, док је дошао ред на његову главу, која је скинута са јуначких рамена и однесена у београдски град, где је истакнута на колац. Но доцније, једна Станојева рођака, сељанка из Баничине, прикрила се, скинула главу са коца, крију́ћи изнела је из Београда и сахранила код тела Станојева у селу Баничини, више Паланке.

Ево сада после 87 година, захвално потомство, 26. овог месеца подиже споменик томе неустрашимом див-јунаку Станоју Главашу, чије трудне јуначке кости преноси из сеоског гробља и полаже у камену гробницу поред цркве у Баничини.

М—

Избор посланика у Араду.

Ево да вам јавим како је избор посланика за наш народно црквени сабор и код нас у Араду текао. У очи дана изборног одржана је конференција у „општинској соби“, која је добро посећена била. После одржаних одушевљених говора неколико младих свештеника наших, који упознаше бираче са постојећим странкама нашим, а понаособ са програмом радикалне странке и после подужег измењивања мисли решено је: настојати, да се избор радикалних кандидата преч. г. Паје Миликног и Пере Лунгуловог ратара из Батање једногласно спроведе.

После конференције су бирачи са свештенством својим при заједничкој вечери и српском весељу про-

---

изумрети, те наступи страх на све четири стране. Но онда се поново чу глас одоздо, чуо се дух народа српскога, који поново поче:

— Шта нам ваља у животу чинити, па да можемо савладати сва искушења и да можемо обићи сва зла, да можемо прикупити своју снагу, те да одолемо оној напасти с поља, да можемо с поља издржати борбу. Ми увиђамо сами, да нам и та снага много пута недостаје, па се бојимо да народ неће моћи одолети нападајима с поља. Помози нам и ту наш заштитниче, наш светитељу, јер ту нам је помоћ потребна, врло потребна . . .

После мале почивке чуо се глас са висине, глас светога Саве, моћнога заштитника српскога народа.

— Испуњавајте десет заповеди божијих, молите се спаситељевом молитвом, живите као што свето еванђелије учи и прописује. Чувајте народна предања о животу, пазите чистоту вашега морала, будите вазда Срби и као такови умирите, а не питајте за смрт и њено време, она ће доћи кад јој време дође, а доће тамо, где је то одређено, па то се неда ни у колико изменути ни променути, па с тога то не треба ни покушавати. Напослетку сложите се и поћите сложно једној цели, а та је, да сваки народ искрено поради на добру народа, а како ће који порадити, то је друго питање... Сваки је народ ковач своје среће, па то треба српски народ да запамти, а ако не запамти и он је своје среће ковач...

Све се било утишало, није се више чуо глас одозго и одоздо, није више говорио дух народа српскога ни дух светога Саве. Саборница је била празна, списи и записници саборски су били закључени и однесени у архиву, где су их чекали мољци, који су позобали толике списе и записнике, у које је српски народ уложио толику снагу, на које је полагао толике наде!

Па после? После је то дошло у архиву а нигда није ушло у народ и његов живот, нигда није отворено оно, што је изашло из срца и душе српскога народа. Па кад ће и за то време доћи?

После године дана . . .

Минула је година дана како је сабор одложен, па је прошло и време у које се он састаје, а сабор се никако не сазива . . . Ствар тако изгледа, да се неће ни сазвати, па је питање, хоће ли се сазвати и у законом одређено време? Ово питање се само намеће, а време ће на њега одговорити, па причекајмо то време! Но једно стоји, да се наш народ мора прикупити с поља и изнутра, па да може импоновати својим противницима на једној и на другој страни. Сабора ће бити ако га наш народ буде знао извојевати, а извојеваће га, ако буде знао на здравом моралу живети, ако се буде знао борити. Животом и радом нека не натера на око сузу жалосницу, као што је натерао песнику владици, кад оно рече:

„Племе моје
Сном мртвијем спава . . .“

С. А.

вели одушевљавајући се за мило Српство наше, које за дуго овде мртвим сном спаваше.

Сутра дан до 9 сах. све су општине заступљене биле, када је у Текелиној цркви, коју је не давно очистио и дивно измоловао млади наш вештак г. Стеван Алексић, одржано призивање св. Духа, а избор је почет тачно у 10 сах. у основ. школи. Оседели старина паш Стеван Лудаић велепоседник из Батање као најстарији изборник отворио је изборну скупштину краћим говором и позвао присутне, да се конституишу. За изборног председника изабран је једногласно преч. г. Јефта Петровић парох батањски, који је вешто избором руководио. Кандидатура радикалних посланика прихваћена је великим одушевљењем. Кандидатуре пак г. Димитрија пл. Продановића из Арада као и г. Мандровића референта темишварског остале су безуспешне, будући предлагачи не имађаху петорицу, да их у предлогу потпомогну. Гласање је импозантно било, особито када дођоше на ред Кетфељани. И ако је отац Пантелејмон љубопитљиво пиљио у очи, да ли ће му парохијани по команди гласати, исти листом на радикалне кандидате гласаше, на што беху са бурно „живили“ поздрављени. За похвалу је држање Батањаца, који сви 17 на радикалне кандидате гласаше, док се против Варјашани 10 на броју поцепаше на три странке. И тако је по свршеном гласању световни кандидат наш Пера Лунгулов добио свих присутних 78 гласова, преч. г. Паја Милин 54., остали се поделише на впреч. архим. Исака Дошена, који је добио 17 гласова и на преч. Младена Јосића, који је добио 7 гласова Пошто је г. Милин и у Вел. Ст. Миклушком срезу већину добио, то је он и изабран. Након објављеног разултата гласања допраћен је изабрани световни посланик наш Пера Лунгулов пред бираче После дирљивог говора изборног председника, захвалио се исти у подужем говору на дарованом му народном поверењу и обећао да ће све силе своје употребити, да оправда поверење то, и као одлучни члан радикалне странке исту својски потпомагати, не би ли она програм свој на сабору у живот спровела и автономију нашу очувала, на што је са бурно „живио“ и „сретно да Бог да“ поздрављен.

Свесни бирачи наши после заједничког ручка разиђоше се кућама својима, да о исходу избора известе своје и да им причају „да Срб још живи, да је јунак“! Желимо посланицима нашим сретан и успешан рад!

Какви су данашњи ђаволи?

Деда Гавра из Новога Сада прича: Баш се данас тешко живи! Јер чак ни ђаволи нису данас више као пре, и они су постали и црњи и гори. Ако не баш црњи по боји, а оно иначе.

Стари људи причају, а има забележено и по књигама: Кад је пре сиротом човеку требало новаца, онда је долазио ђаво и нудио му.

А кад је сиротан запитао: Шта тражиш од мене зато? Онда је ђаво из старог доба увек поштено и искрено говорио: — Тражим да ми потпишеш душу!

И сиромах је знао на чему је. И било му је од воље да склопи пазар.

А како је данас?! Ја сам браћо имао не давно у Новом Саду посла с ђаволом. Требало ми је новаца, и његове слуге ми понудише. Ево како је било.

Ђаво из старог доба, имао је дугу јарећу браду, мале рогове на глави, папке на ногама. Овај данашњи ђаво покрио шеширом рошчиће, не иде босоног, па му не видиш папке, и једино га помало одаје дуга, јарећа брада.

Каже ми: Теби брате треба новаца, ја ћу ти дати, само ми се потпиши.

— А шта ћу бити дужан за то? питам га ја.

— Маленкост, каже он, само 8 процента интереса.

Потпишем се ја и почех плаћати редовно интерес. Кад не лези враже, дођоше избори за наш народни црквени сабор, а ђаво дошао к мени и сећа ме на мој дуг. Те силом и претњом поче искати од мене душу . . . Јест, да се одречем душе и гласам на његову страну.

У мојој великој невољи урадио сам и учинио против савести . . . Сад ме је срамота погледати свету у очи, јер ме сви питају: Где ти је душа старче?

А ја браћо истину вам кажем, нисам за онај новац потписао душу, но само интерес. Да је данас ђаво још онако поштен као пре, те да ми је одмах казао, шта тражи од мене, не бих му наишао на лепак.

Зато браћо драга, чувајте се данашњих ђавола, јер су гори од оних пре. Стари су ђаволи искали само душу, а ови ишту и душу и интерес!

Заиста, баш се данас тешко живи, кад су чак и ђаволи постали гори но пре.

Вести из места и са стране.

Српски народни црквени сабор. Још у петак по подне стизали су многи посланици у Нови Сад, а неки су ишли право у Карловце. Данас, у суботу, биће у Карловцима искупљени скоро сви народни заступници, и приступиће договору и организацији странака.

Сутра, на дан отварања сабора, слећи ће се у Карловцима силне хиљаде света из свију крајева. Из Панчева и околине довешће се гости на две засебне лађе, које ће стићи у 7 сати ујутру. Оволиког интересовања за сабор као сад, тешко је икада било.

Пусто масло. На Сиригу, пустари бачкога владичанства, постојала је чарда са регалским правом точења пића.

Године 1888. изишао је зак. чл. XXXVI. по коме држава укида право регала, и даје власницима регала откуп по процени.

Године 1889. изиђе зак. чл. V. у коме се 31. март 1889. одређује за последњи рок за пријаву регала, ко се дотле не пријави, губи право на откуп.

Фискал народних фондова није пријавио право регала сиришке чарде, зато смо коначно изгубили откуп, који би у средњу руку 60—80.000 круна износио. Ко је крив? и ко ће штету накнадити? — О овом ћемо питању још проговорити.

У ствари српских земљорадничких задруга добили смо ове редове: „На конференцији главне скупштине савеза српских земљорадничких задруга, кад се повела ријеч о раду управног одбора савеза, дошао сам и ја до речи. И та моја реч изнесена је у 106. броју „Србобрана“, али не онако, као што сам је ја смислио и изговорио. Сасвијем је искривљена. Па молим славно уредништво за дозволу, да исправим извјеститеља „Србобранова“, који је хотимице а знамо и зашто изврнуо садржину мога говора.

Ја сам истакао напредну пољопривреду нашега народа у Срему, Бачкој и у Банату а описао сам и оно кукавно стање пољопривреде, какво је у Бановини а по негде и у Славонији. Нагласио сам, да досадањи систем рада управе савеза сасвим је подесан за задруге у Срему, Бачкој и у Банату те ту показује успјехе, док систем рада подесан за те крајеве није згодан за задруге у Бановини и у Славонији, гдје земљорадник још сасвим примитивно обдјелава земљу и „гдје се оре дрвенијем плугом“ и гдје једва животаре.

Заступао сам мишлење а од кога не отступам ни сада, да би управа савеза требала водити задруге у Бановини и у Славонији и правцем просвјетно-пољопривредним а не трговачко обртничким којим су исте пошле (отварање месара, препродавање коња, памука, коломаза и т. д.)

У овоме смислу повео је ријеч др. Николајевић, а после мене говорио је и врли стручњак у задругарским пословима и познавалац рада задруга у нашим амо крајевима г. М. Пауковић пословођа прве српске млекарске задруге у Новој Градишци.

Сасвијем су другачије изнесене мисли и говори него што то износи „Србобранов“ извјеститељ.

Толико за сада у своју обрану а наскорећу у овом предмету опширније говорити. У Рајићу 22. маја 1902. *Јован Јовановић.*“

Комунизам и социјализам. У последњим бројевима „Браника“ кипте ова два „страшна“ израза, ова два „баука“ свију баба и пржибаба. Но „учена“ господа око „Браника“ употребљавајући та два израза и тумачећи их народу, показују толико елементарног незнања, да сматрамо за своју колегијалну и хришћанску дужност да их мало поучимо. Није овде говор о томе, је ли оправдан и имали будућности модерни социјализам? Него је у питању само појам социјализма и комунизма. Данашње је друштво основано на личној својини, а модерни социјализам захтева, да је земља, куће, фабрике, шуме итд. једном речи све што је нужно за произвађање човечанских намирница, исто тако заједничка својина, као што је то некад било у нашим старим српским задругама, која су, на велику штету српскога народа, што милом што силом раздружене. „Социјалисте имају дакле смисла задругарског, алтрујистичког и они хоће заједницу ал не деобу, деобу хоће вазда и свуда конзервативци и — либерали; ал деобу таку, где би народ добио — зеца а они — сав други плен. Толико дражајше колеге, тек да се у будуће несрамотите и не говорите о оном, што — неразумете.

Ко је писао књиге: „Је ли српски народ дегенерисан?“ Издање друштва „Рада“. Писац са скрио за три слова А. С. Д. Но приликом избора народног посланика у Новој Градишци кандидат самосталне странке помогао је пронаћи писца ове књиге Он је у своме говору цитирао неке мисли из те књиге, које су се народу допале. Тада др. Никола Ђурђевић кандидат радикалне странке изјави, да су то мисли узете из његове књиге: „Је ли српски народ дегенерисан?“ и на исти развиј програм.

Епархијска пакрачка конзисторија установила је у пленарној сједници 2 мјеста епархијских надзорника за вјеронаучну наставу у средњим и вишим пучким и женским школама. Изабрани су за исте протонамјесник Светозар Грубач из Новосељана и парох Јован Јовановић из Рајића.

Нова српска земљорадничка задруга. *Српска земљорадничка задруга у Горњем Ковиљу*, (удружење са неограниченом одговорношћу). Председник Живко Нешин, замјеник председника Лука Мишић; чланови управног одбора: Мија Нишков, Сима Стојадинов и Сава Попов.

Херцог Орлеански Французима. Херцог Орлеански упутио је једно писмо француском народу, у коме изјављује да остаје при своме праву по коме ће вољом божијом и вољом својих присталица метнути на главу круну француског краљевства. Уједно благодари херцог својим присталицама на подвизима при последњим изборима.

Како стоје усеви? Како је време за усеве било врло неповољно, то се по пшеници показала рђа, која се редовно опажа по доњем лишћу, али како пшеница извлатава, то ипак ратарима појава рђе задаје велике бриге. Но како је наступило мало боље време, то се пшеница прилично опоравила, те је изглед, да ће се један део ипак спасти.

Догађаји у Лавову. У Лавову су се бојали нових раденичких изгреда при погребу палих жртава. С тога су сва главнија места била поседнута војском, те је тако све мирно прошло. Но ова ствар је одјекнула и у сабору. Посланик Брајтер је напао штатхалтера због догађаја у Лавову и председник га је позвао на ред. У сред дебате добио је Кербер вест, да је у Лавову мир, те је Брајтеров предлог пао.

Српски Учитељски Конвикт у Новом Саду примио је у мају о. г. ове чланарине и прилоге: Аркадије Варађанин из Новог Сада у име свечарскога прилога 1 круну. — Аркадије Вуковић, учитељ у Молу шиље прилог тамошњег пароха г. Душана Јосимовића из таса за мироносање и то за месеце: јануар, фебруар, март и април 15 круна 16 потура. — Српска црквена општина у В. Кикинди од црквв. таса о Ускрсу 6 круна. — Васа Теофановић, парох у Чуругу од црквв. таса 1 круну. — Милош С. Познић, учитељ у Д. Товарнику, члан оснивач, у име чланарине 12 круна. — На свима овим прилозима захваљује Управа Српског Учитељског Конвикта у Новом Саду.

Краљица Вилхелмина. Краљици Вилхелмини иде на боље и напредак је очевидан. Краљица не само да је напустила постељу него је последњих дана по неколико часова проводила у слободи.

Но да би се краљица потпуно опоравила, то ће се настанити у дворцу Шаумбургу и тамо ће остати док се потпуно не опорави. Као пријатељица Бура сигурно ће поздравити закључени мир.

Још један конгрес. Министар председник у Француској Валдек Русо покренуо је мисао да се одржи конгрес, који би нашао пута и начина да се стане на пут трговању с девојкама, које су варане и из своје отачбине одвођене на исток. Тој мисли се придружила и Угарска, те ће и она на конгресу учествовати. Тим поводом је Вамбери изнео доста о злоупотребама, које су у томе погледу чињене у Угарској.

Нове слике. Српска Штампарија у Загребу издала је и спремила за продају двије нове слике, чувене српске јунаке: Илију Бирчанина обор-кнеза испод Медведника и хајдук Вељка Петровића. Обје су слике веома лијепо литографски израђене на финој хартији — картону, тако, да могу урамљене служити као украс свакој српској кући. Свака је слика висока 70, а широка 50 цм., тако, да је према доиста красној изради и величини слика цијена њена врло незнатна. Свака слика стаје 1 круну, а ко пошље новце Српској Штампарији за обје слике, добиће их у кућу трошком издавача — Српске Штампарије.

Максим Горки. Овај руски женијални књижевник, никако не може, да се скраси на једном месту и ако је болешљив, те би му требало мира. Како јављају, сада је премештен у покрајинску варош, Арсамас, (гувернија нижниновгородска) где ће од сада, стално пребивати. Добро би било и то, само ако се узможе скрасити.

Јавна захвала.

Нека је овим изражена најтоплија благодарност свима пријатељима, грађанима као и г. чиновништву, који својим присуством у обилатом броју увеличаше спровод незаборављеног нам супруга односно оца и таста **Перу Зрнића** а нами том приликом у неколико тугу олакшаше.

Нови Сад, на Спасов-дан, 1902.

Милица Зрнић, супруга.
Равица Шнел, рођ. Зрнић ћерка.
Шандор Шнел, зет. 315 1—1

ГВОЖЂАРСКО-ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

СТЕВАНА АДАМОВИЋА СИН

у МИТРОВИЦИ

потребује старијег гвожђарској струци вичне помоћника. 287 2—2

---

313 **НЕЧУВЕНО ЈЕФТИНО!** 1 1

315 ствари само за 1 ф. 85 новч.

Један елегантан сат који се навија свака 24 сата а са гаранцијом доброг хода са позлаћеним ланцем, 1 леп кође са источњачким бисером, најлепши украс за женскиње, 1 врло леп цигаретеншпиц са бернштајном, 1 дивна игла за пошу са симиљи бриљантом, 1 врло елегантан прстен са имитираним драгим каменом за господу и госпође, 1 дивна гарнитура са дугмадима са патент копчом за манжетне, крагнове и груди са гаранцијом 3 % дублзлата, 3 комада правих кончаних џепних марама, 1 врло леп елегантан писаћи прибор од никла са енглеским механизмом, 1 дивна кутија са огледалом и финим чешљем, 1 врло елегантан парски брош за даме, најновије моде, 1 врло лепо увезана бележница, 20 ком. ствари потребних за дописивање, 1 врло фино држаље за пера, 72 енглеска пера за писање и 200 разних ствари које су у кући потребне, могу се добити у наточ (per Nachnahme) или кад се пошље новац у напред на адресу:

Exporthaus H. Spingarn
in **Krakau**, Postfach № 75.

Ко наручи два пакета добија још бадава 1 фини федермесер са две сеченице. За сваки даљи пакет више од два добија се такође такав федермесер. Ако се коме пошиљка не допада, новац се враћа

Мед. Др. Трифковић

вратио се с пута и прима болеснике у свом стану од 9—10 сах. пре подне и од 3—4 после подне.

У Новом Саду, у јуну 1902. 310 3—3

ГВОЖЂАРНИЦА

М. ВУЛПЕ, Нови Сад.

Темеринска улица бр. 12.

ПРОДАЈА УГЉА.

Препоручује своје добро снабедевено стовариште гвожђарског еспапа као: *Гвожђа, осовина, ланаца, фуруна, илеха, ексера, окова за зграде, столарског, коларског и кочачког алата и велики избор кухинског посуђа. Даље*

100 кгр. најфинијег буковог дрвета угља . . . . . 6 кр. — п.
100 кгр. I. врсте врдничког угља . . 2 кр. 20 п.

од 50 кгр. на више безплатно у кућу стављено
1 кгр. дрвеног угља 12 потура.

Папира за **покривање куће. (Дахпаппе)** 10 □ метара 294 6—20

№	2	3	4	5
Кр.	4.50	3.70	3.20	2.40

Тачна солидна и брза послуга, јефтиније него игде.

Рабштерн Мор

НОВИ САД 95 29—

пециво шљивовице и комовице

ФАБРИКА ШЕСТОСТРУКЕ СИРЋЕТНЕ ЕСЕНЦИЈЕ.

Рихтеров **Anker-Pain-Expeller**

Liniment. Capsici compos

је старо опробано кућевно средство, које се већ од преко 3' године као поуздан лек против **костобоље, реуме и назеба** употребљава.

Опомена. Због подражавања, која мање вреде, треба при куповању узимати само оригиналне флаше у кутијама са заштитном марком „Лентер" и фирмом „**Richter**" — Са ценом од 80 потура, 1 кр. 40 пот. и 2 круне може се у свима апотекама добити. — Главно стовариште код: **Јосифа пл. Терека**, апотекара у **Будимпешти**.

F. Ad. Richter & Cie., k. u. k. Hofl.
Rudolstadt.

708 25—28

НА ПАЖЊУ БОЛЕЋИВИМ ЉУДИМА.

Узимам себи част, да благородној публици до повољног знања ставим, да онима, који пате од **реуме, костобоље, шкрофула и других кожних болести**, препоручујем

АРТЕСКО КУПАТИЛО

на новосадском вашаришту, које садржи у себи у великом степену **јода и сумпора**, те је с тога од изврсно лековита уплива.

Пошто из више околних општина добро познатих, а осим ових, могу се по жељи показати признања, која нам дадоше уважене и угледне породице.

Купатило се може употребити сваког дана, како лети, тако и зими од ујутру па до у вече сваког часа.

Једно купатило 80 потура.

С одличним поштовањем
А. БАРФУС.

255 5—6

ТРЕШАЊА

најбоље сорте тврдих

5 кила К 1.50 п., 100 кила К 24 —

као и свих других производа

нуди извозна радња

Ђорђа Ал. Васиљевића

308 2 2 Д. Тузла (Босна).

ЛИПИК

У СЛАВОНИЈИ

КУПАТИЛО ПРВОГ РЕДА.

Једини топли јодно-алкалични извор (64° C) на копну.

Одликовано: Будимпешта 1885. и 1896., Лондон 1893., Беч 1894., Рим 1894., Брисел 1897. год. са првим наградама.

Станица лоњске жељезнице (преко Дугосела). Из Будимпеште полазак држ. жељезницом, фиуманским брзим возом. у 7 сах. и 15 мин. у јутру, стиже у Липик у 5½ сах. после подне. Из Румуније, Бугарске, Србије, Босне, путује се преко Брода-Новска, у свези са Сегедин-Липик у 4 сах. 34 мин. по подне, а повратак Липик-Сегедин у 8·35 сах. пре подне од маја до септембра Осим тога јужна жељезничка станица **Пакрац-Липик** преко Кањиже-Барч. Из Аустрије путује се јужном жељезницом. **Тарифа по зонама.** — На све стране дневни брзи возови.

Липички су извори са своје природне 64° C. јаке топлоте, (као Емс), а вода обилатим натроном и јодом за пиће и купање најподесније дејство код свију болести слузних **катара**, као: грла, стомака, бешике, црева итд., код рематизма, исхије и костобоље, као и код скрофулозних и крвних оболевања и т. д.

Модерно купатило, снабдевено са дивним просторијама, са кадама од порцелана и мрамора. Имаде пливаоница, уређене елегантне хотеле и сјајно украшен нов кур-салон. Санаторија за децу. Дворане за женске као и за свирку и конверзацију. Рестаурација и кафанске просторије. Шеталишта ванредно дивно уређени са базарима. Електрично осветлење свију просторија и шеталишта. Изврсна купалишна музика.

За време сезоне ординира и професор г. **Тома Маршалко.** **Јодна вода** управо са извора и депо за Угарску: **L. Edeskuty, Budapest.** За Аустрију: **Heinrich Mattoni, Wien.** **Јодне соли** добија се кроз управу.

Ближа извешћа, као и проспекте даје

224 2—5 **Купалишна управа**

УПУЈТЕ САМО

СРПСКЕ „ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ". 241 14 10

ПРОДАЈА КУЋЕ

Продаје се нова кућа у Новом Саду у Вуковићевој улици из слободне руке, под повољним условима. — Кућа је зидана од тврдог материјала. За ближе услове упитати газдарицу куће.

Милу Живановић,

Јазавачка улица број 6.
316 1—1 **у Новом Саду.**

Red Star Line, Antwerpen

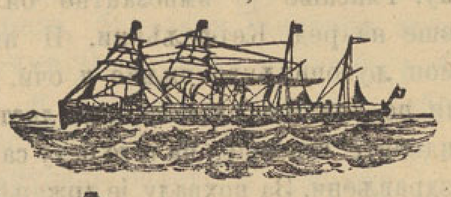

У Америку.

Прве класе поштански бродови. — Управо без претоваривања у Њујорк и у Филаделфију. — Добро препитање. — Врло добро уређене лађе. — Јефтина вожња.

Извешћа даје: 7 18—38

Red Star Line. 20. Wiedener Gürtel, in Wien.

Зашто толика подражавања?

Зато, што је прави Ајзенштетеров

Linoleum Fussboden Email

са регистрованом заштитном марком „Eiserner Ritter" најбољи и најдуготрајнији лак за мазање меког **патоса** и **кухињског намештаја.**

Registrirte

Schutzmarke „Eiserner Ritter"

Ајзенштетеров Линолеум емаил за патос

суши се за један сат, имаде ванредан сјај и до сад ненадмашиму **трајност.**

Услед велике проће, налази се у трговинама под разним именима подражавања без икакве вредности, те *треба сваки изрично да тражи* **само Ајзенштетеров прави ЛИНОЛЕУМ ЕМАЈЛ ЗА ПАТОС** *са регистрованом марком: „Eiserner Ritter".*

Чувај се од подражавања.

Lack- und Farbenfabrik
Gebrüder Eisenstädter

Главно стовариште у Новом Саду код:
Стојановића и Радовановића.

160 10—16

Купци мотора треба увек да се пре свега осведоче, који је фабрикат **најбољи.**

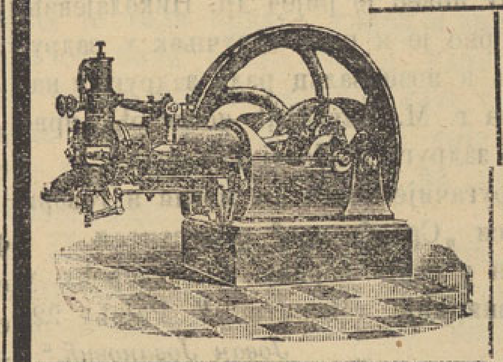

Дражђанска мотор-фабрика

друштво на акције

преће ХИЛЕ.

Производи признате најбоље моторе с газом и бензином и бензинлокомотиве за млинове, за пићу, за вршидбу и за све остале радње. Ове машине су најјефтиније, најсавршеније, најсигурније и најдуже издрже у свакоме послу, а поред тога рад на њима је најјефтији.

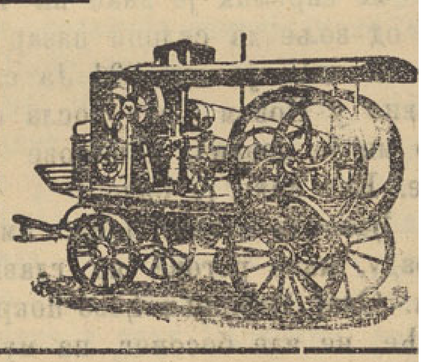

Многобројна признања о вишегодишњем деловању.

Генерално угледно стовариште код **Игњата Гелерта и Комп. у Будимпешти VI., Theresienring 41.** (поред Вестбанхофа). 6—8 237

На свима изложбама у утакмицама са **првим наградама одликована.**

НАЈЕФТИНИЈЕ И НАЈЛЕПШЕ ОСВЕТЛЕЊЕ

ЈЕ АЦЕТИЛЕНГАС

за кафане, рестаурације, општинске и приватне куће, трговине, баштенске просторије и т. д.

САСВИМ БЕЗОПАСНО!!!

У Аустро-Угарској патентирана „**Perfekta**" справа за стварање ацетиленгаса ради аутоматички без вчије припомоћи, у којој карбид сасвим сагорева.

СОПСТВЕНИ ФАБРИКАТ! СОПСТВЕНИ ПАТЕНАТ!

Преко 1000 таквих справа удешено за осветлење.

Фердинанд Лакош, фабрика за удешавање ацетиленског осветлења и за водоводе.

Заступник за Бачку жупанију **ГУСТАВ БАЈЕР,** технички биро **у Сомбору.**

Трошковнике и цртеже безплатно

Удешено осветлење са ацетиленом, које има снагу 1100 обичних свећа, може свако видети у башти хотела „Ловачког Рога" („Jägerhorn") у Сомбору. 300 2—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.